

lang niet meer in die mate over het wonder gesproken wordt als vroeger. Er is een tijd geweest, dat het wonder telkens weer aan de orde kwam, het waren de dagen, waarin de rationalisten zich druk maakten om te betoogen, dat een wonder onmogelijk was, want dat alles toegaat naar vaste wetten, die geen afwijking dulden en waarin van geloovige zijde getracht werd op allerlei manieren aan te toonen, dat voor het wonder wel degelijk in geschiedenis en natuur een plaats moest openblijven. Deze strijd is uitgestreden in dien zin, dat men zich voor goed in twee partijen heeft gesplitst, men weet, dat van geen toenadering sprake kan zijn, het geloof in den Christus der Schriften maakt onderscheid en noodeloos is het te pogen den tegenstander voor eigen standpunt te winnen.

Daarnaast loopt echter een andere lijn, die haar oorsprong vindt zoal niet in de boeken des Ouden Verbonds, dan toch zeker in de eerste periode van de Christelijke kerk en die voortgaat tot op den tijd, waarin we leven.

Men heeft zich ten allen tijde afgevraagd, *wat is nu eigenlijk het wonder, wanneer mag van een wonder worden gesproken.* Toch, ook voor deze vragen is in onzen tijd de belangstelling matig groot. De een immers wil perse geen wonder aanvaarden en behoeft dus naar een opheldering niet te zoeken, de ander, die het wel wil aannemen, weet, dat juist, omdat hij met een wonder te doen heeft, een afdoende verklaring nooit zal kunnen worden gegeven. Dat laatste hebben ook wij wel in het oog te houden. Verklaard kan het wonder niet, want zoodra het verklaard is, houdt het op wonder te zijn. Een definitie van het wonder is moeilijk genoeg te geven, maar wordt ze gegeven, dan zal juist het element van het onverklaarbare daarin niet mogen ontbreken.

Eindelijk heb ik hier nog te spreken van een andere moeilijkheid. Wanneer we gaan handelen over het wonder, dan begrijpen we althans in den kring van rechtzinnige Christenen allen wel, wat daarmee ten naaste bij is bedoeld. Doch als we dieper op de zaak ingaan, treedt onmiddellijk aan den dag, dat het toch niet dezelfde dingen zijn, die allen belang inboezemen. Het wonder brengt ons in aanraking met de geesteswetenschappen, zoowel als met de wetenschappen der natuur. Naar gelang men beoefenaar is van de eerste groep of van de andere, verschillen de vragen, die zich opdringen. De theoloog b.v. zal over het wonder denkend in de eerste plaats op het oog hebben de wonderen van Jezus. Zijn belangstelling wordt gewekt door een vraag als deze: is het juist, het wonder geheel buiten de wetenschap te sluiten, het te beperken tot het terrein der religie, zoodat het wonder alleen wordt ervaren, zoodat een op zich zelf heel gewoon feit een wonder worden kan, door de uitwerking, die het heeft op het menschenhart. De medicus zal vermoedelijk zich

waaron
opheldering